

Αρχική σελίδα>Δικαστικές διαδικασίες>Αστικές υποθέσεις>Ποιας χώρας το δικαστήριο είναι αρμόδιο; Ποιας χώρας το δικαστήριο είναι αρμόδιο;

Ιταλία

1 Πρέπει να απευθυνθώ στα τακτικά πολιτικά δικαστήρια ή σε κάποιο ειδικό δικαστήριο (για παράδειγμα εργατοδικείο);

Στο ιταλικό νομικό σύστημα, κατά κανόνα αρμόδια είναι τα τακτικά δικαστήρια, δεδομένου ότι έχουν ειδική αρμοδιότητα για την εκδίκαση διαφορών που σχετίζονται με απόλυτα και σχετικά δικαιώματα. Τα τακτικά δικαιοδοτικά όργανα είναι το ειρηνοδικείο (Giudice di Pace), το πρωτοδικείο (Tribunale) και το εφετείο (Corte di Appello). Το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο (Suprema Corte di Cassazione) είναι το δικαστήριο του τελευταίου βαθμού δικαιοδοσίας, ενώ η συνταγματική δικαιοδοσία ασκείται από το Συνταγματικό Δικαστήριο (Corte Costituzionale). Πέραν του συστήματος των τακτικών δικαστηρίων, προβλέπεται και το σύστημα των διοικητικών δικαστηρίων. Τα διοικητικά δικαστήρια είναι αρμόδια για την εκδίκαση διαφορών που αφορούν ζητήματα εννόμων συμφερόντων και, στους ειδικούς τομείς που καθορίζονται από τον νόμο, των διαφορών που αφορούν ατομικά δικαιώματα, και που σχετίζονται με την άσκηση ή παράλειψη άσκησης διοικητικών εξουσιών όσον αφορά μέτρα, πράξεις, συμβάσεις ή συμπεριφορά στο πλαίσιο της άσκησης των εν λόγω εξουσιών από την πλευρά των δημόσιων αρχών. Οι πράξεις ή τα μέτρα που θεσπίζονται από την κυβέρνηση στο πλαίσιο της άσκησης της πολιτικής εξουσίας δεν μπορούν να προσβληθούν ενώπιον των δικαστηρίων. Η διοικητική δικαιοδοσία ασκείται από τα περιφερειακά διοικητικά δικαστήρια (Tribunali Amministrativi Regionali – TAR) και από το Συμβούλιο της Επικρατείας (Consiglio di Stato), σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας. Αρμόδιο στον τελευταίο βαθμό δικαιοδοσίας είναι το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, ωστόσο μόνο για ζητήματα αρμοδιότητας. Λειτουργεί επίσης ακόμα ένα ειδικό δικαστήριο – το φορολογικό δικαστήριο (tributario). Η φορολογική δικαιοδοσία ασκείται από τα επαρχιακά φορολογικά δικαστήρια (Commissioni Tributarie Provinciali – CTP) και από τα περιφερειακά φορολογικά δικαστήρια (Commissioni Tributarie Regionali – CTR). Στη δικαιοδοσία των φορολογικών δικαστηρίων υπάγονται όλες οι διαφορές που σχετίζονται με τους φόρους κάθε είδους και ανεξαρτήτως περιγραφής, συμπεριλαμβανομένων των φόρων που επιβάλλονται από περιφερειακές, επαρχιακές και δημοτικές αρχές, καθώς και των εισφορών που καταβάλλονται στο εθνικό σύστημα υγείας της Ιταλίας, των προσαυξήσεων και των πρόσθετων φόρων, των σχετικών κυρώσεων, των τόκων και λοιπών παρεπόμενων τελών. Στο ιταλικό νομικό σύστημα προβλέπονται ειδικά τμήματα που λειτουργούν στο πλαίσιο του συστήματος των τακτικών δικαστηρίων. Μεταξύ των πλέον σημαντικών τμημάτων περιλαμβάνονται: α) ειδικά τμήματα για υποθέσεις μετανάστευσης, διεθνούς προστασίας και ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτών της ΕΕ· β) ειδικά τμήματα εταιρικών υποθέσεων· γ) ειδικά τμήματα γεωργικών υποθέσεων. Υπάρχουν επίσης ειδικά δικαστήρια όπως το δικαστήριο ανηλικών (Tribunale per i Minorenni) και το αρμόδιο για την επιτήρηση της εκτέλεσης των ποινών δικαστήριο (Tribunale di Sorveglianza). Οι εργατικές διαφορές υπάγονται στη δικαιοδοσία των τακτικών δικαστηρίων, σε ορισμένα εκ των οποίων λειτουργούν ειδικά τμήματα (τμήματα εργατικών διαφορών). Ωστόσο, από τεχνική άποψη, δεν πρόκειται για ειδικά τμήματα αλλά για οργανωτικές μονάδες που λειτουργούν στο πλαίσιο των δικαστηρίων.

Κατά γενικό κανόνα, το πρωτοδικείο είναι αρμόδιο για όλες τις υποθέσεις που δεν υπάγονται στην αρμοδιότητα άλλων δικαστηρίων. Το πρωτοδικείο είναι επίσης αποκλειστικά αρμόδιο για τις υποθέσεις που αφορούν φόρους και δασμούς (και που δεν έχουν υπαχθεί στη δικαιοδοσία των φορολογικών δικαστηρίων), για όλες τις υποθέσεις που αφορούν την προσωπική κατάσταση και τη δικαιοπρακτική ικανότητα, δικαιώματα που αφορούν τιμητικούς τίτλους, αγωγές πλαστογραφίας, αναγκαστική εκτέλεση και, εν γένει, όλες τις διαφορές το αντικείμενο των οποίων είναι απροσδιόριστης αξίας.

Το ειρηνοδικείο είναι αρμόδιο για τις υποθέσεις που αφορούν κινητά περιουσιακά στοιχεία η αξία των οποίων δεν υπερβαίνει τα 50 000 EUR, εφόσον δεν υπάγονται βάσει νόμου στην αρμοδιότητα άλλου δικαστηρίου. Από τις 31 Οκτωβρίου 2021, το ποσό αυτό θα είναι 30 000 EUR. Το ειρηνοδικείο είναι επίσης αρμόδιο για όλες τις διαφορές που προβλέπονται στο άρθρο 7 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

2 Όταν έχουν αρμοδιότητα τα τακτικά πολιτικά δικαστήρια (δηλαδή αυτά τα δικαστήρια είναι αρμόδια για τις εν λόγω υποθέσεις), πώς μπορώ να βρω σε ποιο πρέπει να απευθυνθώ;

Το κριτήριο για τον προσδιορισμό του δικαστηρίου ενώπιον του οποίου πρέπει να εισαχθεί η διαφορά είναι η αρμοδιότητα. Στο ιταλικό νομικό σύστημα, η αρμοδιότητα καταδεικνύει γενικά το σύνολο των εξουσιών και των καθηκόντων που μπορεί να ασκήσει ένα όργανο βάσει νόμου. Υπάρχουν διάφορα είδη αρμοδιότητας που καθορίζονται βάσει των ακόλουθων κριτηρίων: - του αντικειμένου της διαφοράς· - του τόπου· - του βαθμού δικαιοδοσίας· - της αξίας του αντικειμένου της διαφοράς. Όσον αφορά την πολιτική δικονομία, η αρμοδιότητα δείχνει τον βαθμό εξουσίας που έχει αποδοθεί σε κάθε δικαιοδοτικό όργανο και, ως εκ τούτου, το πεδίο εντός του οποίου κάθε όργανο νομιμοποιείται να ασκεί τις δικαιοδοτικές του εξουσίες. Η εν λόγω αρμοδιότητα καθορίζεται από τεχνικής πλευράς, και η νομική της ρύθμιση προβλέπεται στα άρθρα 7 επ. του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Βάσει των εν λόγω κανόνων, η δικονομική φύση της αρμοδιότητας συνιστά προδικαστικό ζήτημα και μπορεί, συνεπώς, να αποτελέσει αντικείμενο απόφασης στο πλαίσιο της διαφοράς. Σε περίπτωση παραβίασης των διατάξεων που αφορούν την αρμοδιότητα, το επιληφθέν δικαστήριο νομιμοποιείται να εκδώσει απόφαση με την οποία κηρύσσεται αναρμοδιότητα (βλ. άρθρο 38 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας). Διάφορη της αρμοδιότητας με την τεχνική έννοια είναι η λεγόμενη «εσωτερική» αρμοδιότητα, δηλαδή η κατανομή των διαφορών εντός του συστήματος του αρμόδιου δικαιοδοτικού οργάνου. Αυτή η μορφή αρμοδιότητας, η οποία καλείται επίσης «οργανωτική», εξαρτάται από τη διάρθρωση του πρωτοδικείου, η οποία διάρθρωση στηρίζεται, για παράδειγμα, στην πρόβλεψη εσωτερικών τμημάτων (1ο πολιτικό τμήμα) ή στη σύσταση οργάνων που επικεντρώνονται στην επίλυση συγκεκριμένων διαφορών (τμήμα εργατικών διαφορών) ή ακόμα και στη σύσταση ανεξάρτητων τμημάτων. Η μη τήρηση των διατάξεων που διέπουν την κατανομή των διαφορών δεν θεμελιώνει δικονομικό ζήτημα αναρμοδιότητας, παρά μόνον απλό οργανωτικό ζήτημα που αφορά την ανάθεση της υπόθεσης στο εσωτερικό του δικαιοδοτικού οργάνου.

Όσον αφορά τον τόπο στον οποίο πρέπει να εκδικαστεί η διαφορά, εκτός εάν προβλέπεται διαφορετικά από τον νόμο, αρμόδιο είναι το δικαστήριο του τόπου διαμονής ή κατοικίας του εναγομένου· εάν τα στοιχεία αυτά δεν είναι γνωστά, τότε το δικαστήριο του τόπου προσωρινής διαμονής του εναγομένου. Εάν ο εναγόμενος δεν διαθέτει διαμονή, κατοικία ή οτιδήποτε από τα προαναφερόμενα στην Ιταλία, ή εάν τα προαναφερόμενα είναι άγνωστα, αρμόδιο δικαστήριο είναι εκείνο του τόπου διαμονής του ενάγοντος. Οι κανόνες που διέπουν την κατά τόπον αρμοδιότητα προβλέπονται στα άρθρα 18 επ. του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

2.1 Υπάρχει διαφοροποίηση μεταξύ κατωτέρων και ανωτέρων τακτικών πολιτικών δικαστηρίων (για παράδειγμα τα πρωτοδικεία ως κατώτερα δικαστήρια και τα περιφερειακά δικαστήρια ως ανώτερα δικαστήρια) και αν ναι, ποιο δικαστήριο είναι αρμόδιο για την υπόθεση μου;

Το σύστημα των τακτικών δικαστηρίων χωρίζεται σε δύο κλάδους: τον κλάδο των ποινικών δικαστηρίων που είναι αρμόδια να αποφασίζουν επί της βασιμότητας της ποινικής δίωξης που ασκήθηκε από τον εισαγγελέα σε βάρος συγκεκριμένου προσώπου ή οντότητας· και τον κλάδο των πολιτικών δικαστηρίων που αποσκοπούν στην έννομη προστασία των δικαιωμάτων που είναι συμφυή με τις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών ή μεταξύ ιδιώτη και δημόσιας αρχής, σε περίπτωση που, στο πλαίσιο της άσκησης των αρμοδιοτήτων της, η δημόσια αρχή παραβιάζει τα δικαιώματα εξ υποκειμένου άλλων προσώπων. Στον ποινικό κλάδο, το δικαστικό προσωπικό διακρίνεται σε δικαστές, που εκδίδουν αποφάσεις, και εισαγγελέις, που διεξάγουν την ανάκριση (υπό την αιγίδα

της εισαγγελίας). Μετά το πέρας των ερευνών, οι εισαγγελικοί λειτουργοί κινούν την ποινική διαδικασία ή ζητούν τη θέση της υπόθεσης στο αρχείο, στηρίζουν το κατηγορητήριο ενώπιον του δικαστηρίου και εκτελούν εισαγγελικά καθήκοντα στους επόμενους βαθμούς δικαιοδοσίας. Σύμφωνα με την τελευταία παράγραφο του άρθρου 107 του ιταλικού Συντάγματος, οι ποινικές δίκες κινούνται από εισαγγελικούς λειτουργούς (που μπορούν να είναι τακτικοί δικαστές). Κατά τη διάρκεια της ποινικής δίκης, ο παθών μπορεί να δηλώσει παράσταση πολιτικής αγωγής για να αξιώσει αποζημίωση για τη ζημία που υπέστη· μπορεί επίσης να ασκήσει αυτοτελή αγωγή ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων. Οι δίκες ενώπιον των πολιτικών και των ποινικών δικαστηρίων διέπονται από δύο χωριστά συστήματα δικονομικών κανόνων: τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Η τακτική δικαιοδοτική λειτουργία ασκείται από «τακτικούς» δικαστές και «επίτιμους» δικαστές, που ανήκουν στο δικαστικό σώμα.

Σε πρώτο βαθμό, η δικαιοδοτική λειτουργία ασκείται από τα κάτωθι όργανα, τόσο στο πλαίσιο αστικών όσο και ποινικών υποθέσεων:

το ειρηνοδίκηίο – το οποίο συγκροτείται από έναν μόνο επίτιμο δικαστή

το πρωτοδίκηίο (Tribunale Ordinario), είτε σε μονομελή είτε σε πολυμελή σύνθεση, ανάλογα με τη φύση της διαφοράς

το δικαστήριο ανηλίκων, πολυμελές δικαστήριο που επικουρείται από εμπειρογνώμονες

το δικαστήριο επιτήρησης (Tribunale di Sorveglianza), είτε σε μονομελή είτε πολυμελή σύνθεση (επικουρείται από εμπειρογνώμονες).

Στον πρώτο βαθμό δικαιοδοσίας, εισαγγελικά καθήκοντα ασκεί:

ο εισαγγελέας του πρωτοδικείου (και για τα αδικήματα που εμπήτουν στην αρμοδιότητα του ειρηνοδικείου)

ο εισαγγελέας του δικαστηρίου ανηλίκων

ο εισαγγελέας εφετών, για διαδικασίες που κινούνται ενώπιον του δικαστηρίου επιτήρησης.

Σε δεύτερο βαθμό, η δικαιοδοτική λειτουργία ασκείται από τα ακόλουθα όργανα:

το εφετείο, που εκδικάζει εφέσεις κατά αποφάσεων του πρωτοδικείου και του δικαστηρίου ανηλίκων·

το πρωτοδίκηίο, που εκδικάζει εφέσεις κατά των αποφάσεων του ειρηνοδικείου (καθώς και ανακοπές κατά των διαταγών που επιβάλλουν περιορισμούς της προσωπικής ελευθερίας)·

το δικαστήριο επιτήρησης, το οποίο εκδικάζει εφέσεις κατά των αποφάσεων του μονομελούς δικαστηρίου επιτήρησης της εκτέλεσης ποινών.

Καθήκοντα εισαγγελικής αρχής σε δεύτερο βαθμό ασκεί ο εισαγγελέας εφετών. Η δικαιοδοσία επί της νομιμότητας των δικαστικών αποφάσεων ασκείται από το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο: στις δίκες που κινούνται ενώπιον του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, εισαγγελικά καθήκοντα ασκεί ο εισαγγελέας του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου. Τέλος, επισημαίνεται ότι στα όργανα που είναι επιφορτισμένα με τη δίωξη ποινικών αδικημάτων στην Ιταλία συγκαταλέγεται επίσης η Εθνική Διεύθυνση για την Καταπολέμηση της Μαφίας και της Τρομοκρατίας (Direzione Nazionale Antimafia e Antiterrorismo), η οποία σύμφωνα με το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 160/06, ασκεί συντονισμένα εισαγγελικά καθήκοντα σε εθνικό επίπεδο.

2.2 Κατά τόπον αρμοδιότητα (είναι αρμόδιο για την υπόθεση μου το δικαστήριο της πόλης Α ή το δικαστήριο της πόλης Β;)

Εάν δεν προβλέπεται διαφορετικά από τον νόμο, αρμόδιο είναι το δικαστήριο του τόπου διαμονής ή κατοικίας του εναγομένου· εάν τα στοιχεία αυτά δεν είναι γνωστά, τότε το δικαστήριο του τόπου προσωρινής διαμονής του εναγομένου. Εάν ο εναγόμενος δεν διαθέτει διαμονή, κατοικία ή οτιδήποτε από τα προαναφερόμενα στην Ιταλία, ή εάν τα προαναφερόμενα είναι άγνωστα, αρμόδιο δικαστήριο είναι εκείνο του τόπου διαμονής του ενάγοντος. Υπάρχουν, ωστόσο, ειδικοί κανόνες προσδιορισμού του τόπου στον οποίο πρέπει να εκδικαστεί η διαφορά: οι γενικοί και ειδικοί κανόνες προβλέπονται στα άρθρα 18 επ. του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Προβλέπονται όμως και περαιτέρω κανόνες στο πλαίσιο ειδικών νόμων οι οποίοι διέπουν, για παράδειγμα, τις οικογενειακές διαφορές και ζητήματα τέκνων, την εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων και τα δικαιώματα των καταναλωτών.

2.2.1 Ο βασικός κανόνας της κατά τόπον αρμοδιότητας

Για τα φυσικά πρόσωπα, εκτός εάν προβλέπεται διαφορετικά από τον νόμο, αρμόδιο είναι το δικαστήριο του τόπου διαμονής ή κατοικίας του εναγομένου·

εάν τα στοιχεία αυτά δεν είναι γνωστά, τότε το δικαστήριο του τόπου προσωρινής διαμονής του εναγομένου. Εάν ο εναγόμενος δεν διαθέτει διαμονή, κατοικία ή οτιδήποτε από τα προαναφερόμενα στην Ιταλία, ή εάν τα προαναφερόμενα είναι άγνωστα, αρμόδιο δικαστήριο είναι εκείνο του τόπου διαμονής του ενάγοντος.

Για τα νομικά πρόσωπα, εάν δεν προβλέπεται διαφορετικά από τον νόμο και εάν ο εναγόμενος είναι νομικό πρόσωπο, αρμόδιο είναι το δικαστήριο του τόπου στον οποίο βρίσκεται η έδρα του. Αρμόδιο είναι επίσης και το δικαστήριο του τόπου στον οποίο το νομικό πρόσωπο διατηρεί υποκατάστημα ή εκπρόσωπο που έχει εξουσιοδοτηθεί για να παραστεί ενώπιον του δικαστηρίου για τη συγκεκριμένη αγωγή. Για σκοπούς καθορισμού της αρμοδιότητας, εταιρείες, επιτροπές και ενώσεις χωρίς νομική προσωπικότητα έχουν την έδρα τους στον τόπο όπου ασκούν συνήθως τη δραστηριότητά τους.

Για τις υποθέσεις που αφορούν ενοχικά δικαιώματα που στρέφονται κατά ορισμένων προσώπων (diritti di obbligazione), αρμόδιο είναι και το δικαστήριο του τόπου στον οποίο προέκυψε η σχετική υποχρέωση ή του τόπου στον οποίο αυτή πρέπει να εκτελεστεί.

2.2.2 Εξαιρέσεις στον βασικό κανόνα

Δωσιδικία διαφορών που αφορούν τέκνα (Foro per le cause relative a bambini)

Όσον αφορά διαταγές για τη λήψη μέτρων σε υποθέσεις γονικής μέριμνας, βασικό κριτήριο καθορισμού της αρμοδιότητας αποτελεί ο τόπος της συνήθους διαμονής του τέκνου κατά τον χρόνο κατάθεσης της αίτησης. Η συνήθης διαμονή του τέκνου πρέπει να προσδιορίζεται βάσει αντικειμενικών κριτηρίων· σε περίπτωση που το τέκνο έχει αλλάξει τόπο διαμονής, η αρμοδιότητα του δικαστηρίου δεν θα καθοριστεί βάσει του νέου τόπου διαμονής εάν έχει παρέλθει μόνο συγκεκριμένο ελάχιστο αμελητέο χρονικό διάστημα, λαμβανομένης υπόψη και της ηλικίας του τέκνου.

Δωσιδικία γαμικών διαφορών (Foro per le cause relative a matrimonio)

Δικαστικός χωρισμός. Στις υποθέσεις δικαστικού χωρισμού, η αίτηση κατατίθεται στο δικαστήριο του τόπου της τελευταίας κοινής διαμονής των συζύγων ή, σε περίπτωση που οι σύζυγοι δεν είχαν κοινή διαμονή, του τόπου διαμονής ή κατοικίας του καθ' ου. Εάν ο καθ' ου διαμένει στο εξωτερικό ή αν η επικοινωνία μαζί του δεν είναι δυνατή, η αίτηση κατατίθεται στο δικαστήριο του τόπου διαμονής ή κατοικίας του αιτούντος· εάν ο αιτών σύζυγος διαμένει επίσης στο εξωτερικό, η αίτηση μπορεί να κατατεθεί σε οποιοδήποτε ιταλικό δικαστήριο.

Διαζύγιο. Αρμόδιο για την εκδίκαση αιτήσεων για τη λύση πολιτικού γάμου ή για την παύση των αστικών συνεπειών θρησκευτικού γάμου (που έχει τελεστεί κατά τον τύπο του δόγματος των Καθολικών) είναι το δικαστήριο του τόπου διαμονής ή κατοικίας του καθ' ου, με την επιφύλαξη άλλων κριτηρίων καθορισμού της αρμοδιότητας που προβλέπονται επικουρικά από την ίδια νομική διάταξη. Η αίτηση έκδοσης συναινετικού διαζυγίου, ωστόσο, μπορεί να κατατεθεί στο δικαστήριο του τόπου διαμονής ή κατοικίας οποιουδήποτε εκ των συζύγων.

Δωσιδικία εργατικών διαφορών (Foro per le cause di lavoro)

Η εκδίκαση σε πρώτο βαθμό των εργατικών διαφορών υπάγεται στην αρμοδιότητα του πρωτοδικείου, το οποίο λειτουργεί, εν προκειμένω, ως εργατικό δικαστήριο. Κατά τόπον αρμόδιο είναι το δικαστήριο του τόπου στον οποίο συνήφθη η σχέση εργασίας ή στον οποίο εδρεύει η εταιρεία ή υποκατάστημα της εταιρείας όπου είχε τοποθετηθεί ο εργαζόμενος, ή του τόπου στον οποίο παρείχε τις υπηρεσίες του ο εργαζόμενος κατά τον χρόνο λύσης της εργασιακής σχέσης. Η τοπική αρμοδιότητα εξακολουθεί να ισχύει ακόμα και μετά τη μεταβίβαση της εταιρείας ή τη διακοπή των εργασιών της εταιρείας ή του υποκαταστήματος αυτής, εφόσον η αίτηση κατατεθεί εντός έξι μηνών από την εν λόγω μεταβίβαση ή τη διακοπή των εργασιών. Κατά τόπον αρμόδιο για την εκδίκαση διαφορών που άπτονται εργασιακών σχέσεων σε τμήματα φορέων της δημόσιας διοίκησης είναι το δικαστήριο του τόπου στον οποίο εδρεύει η υπηρεσία στην οποία εργαζόταν ο υπάλληλος ή είχε τοποθετηθεί κατά τον χρόνο λύσης της εργασιακής σχέσης. Σε διαφορές στις οποίες ένας εκ των διαδίκων είναι φορέας της κρατικής διοίκησης, το δικαστήριο δεν ασκεί δικαιοδοτικές αρμοδιότητες δημοσιονομικού δικαστηρίου (foro erariale).

Δωσιδικία διαφορών που αφορούν εμπράγματα δικαιώματα επί ακίνητης περιουσίας, εξώσεις ή την προστασία της κυριότητας (Foro per le cause relative a diritti reali e ad azioni possessorie)

Για υποθέσεις που αφορούν εμπράγματα δικαιώματα επί ακίνητης περιουσίας, υποθέσεις που αφορούν μισθώσεις και δωρεάν παραχώρηση χρήσης ακινήτων και εμπορικές μισθώσεις, καθώς και υποθέσεις που σχετίζονται με την εφαρμογή των όρων και την τήρηση των αποστάσεων που καθορίζονται από νομικές, κανονιστικές διατάξεις ή το εθνικό δικαίο σχετικά με τη φύτευση δένδρων και θάμνων, αρμόδιο είναι το δικαστήριο του τόπου στον οποίο βρίσκεται το ακίνητο ή το ακίνητο της επιχείρησης. Εάν το ακίνητο εκτείνεται σε περισσότερες από μία δικαστικές περιφέρειες, αρμόδιο είναι το δικαστήριο της περιφέρειας στην οποία ο διάδικος καταβάλλει το μεγαλύτερο μέρος των φόρων προς το κράτος· εάν ο διάδικος δεν υποχρεούται στην καταβολή φόρων, αρμόδιο είναι το δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται μέρος του ακινήτου. Όσον αφορά τις εξώσεις και τις αγωγές προστασίας της κυριότητας, καθώς και την προσφυγή για τη λήψη μέτρων κατά νέων εργασιών επί του ακινήτου και την αποτροπή ενδεχόμενης ζημίας, αρμόδιο είναι το δικαστήριο του τόπου όπου επήλθε το επίδικο γεγονός.

Δωσιδικία κληρονομικών διαφορών (Foro per le cause relative ereditarie)

Αρμόδιο είναι το δικαστήριο του τόπου στον οποίο κινήθηκε η διαδικασία κληρονομικής διαδοχής, στις κάτωθι περιπτώσεις:

- 1) υποθέσεις που αφορούν αξιώσεις σε σχέση με την κληρονομία ή τη διανομή της κληρονομιαίας περιουσίας ή οποιαδήποτε άλλη διαφορά μεταξύ συγγενών για τη διανομή περιουσιακών στοιχείων·
- 2) υποθέσεις που αφορούν την ακύρωση της διανομής της περιουσίας και τη διασφάλιση των μεριδίων, υπό τον όρο ότι η σχετική διαδικασία κινείται εντός δύο ετών από τη διανομή της περιουσίας·
- 3) υποθέσεις που αφορούν δάνεια που είχαν χορηγηθεί στον θανόντα ή κληροδοτήματα που οφείλει να αποδώσει ο κληρονόμος, υπό τον όρο ότι η σχετική διαδικασία κινείται πριν από τη διανομή της περιουσίας και σε κάθε περίπτωση εντός δύο ετών από την κίνηση της διαδικασίας κληρονομικής διαδοχής·
- 4) διαδικασίες κατά του εκτελεστή της διαθήκης, εφόσον κινούνται εντός των προθεσμιών που προβλέπονται στο προηγούμενο σημείο.

Δωσιδικία διαφορών μεταξύ εταιρών και μεταξύ συνιδιοκτητών σε συγκρότημα κατοικιών (Foro per le cause tra soci e tra condomini)

Για την εκδίκαση διαφορών μεταξύ εταιρών, αρμόδιο είναι το δικαστήριο του τόπου στον οποίο βρίσκεται η έδρα της εταιρείας· για τις διαφορές που ανακύπτουν μεταξύ συνιδιοκτητών ή μεταξύ των συνιδιοκτητών και του συγκροτήματος κατοικιών, αρμόδιο είναι το δικαστήριο του τόπου στον οποίο βρίσκονται οι κοινόχρηστοι χώροι (ή η πλειονότητα αυτών).

Δωσιδικία διαφορών στις οποίες εμπλέκονται φορείς της δημόσιας διοίκησης (Foro della pubblica amministrazione)

Για διαφορές στις οποίες ένας εκ των διαδίκων είναι φορέας της κρατικής διοίκησης, αρμόδιο είναι το δικαστήριο – σύμφωνα με τις ειδικές νομοθετικές διατάξεις που διέπουν την εκπροσώπηση και την υπεράσπιση του δημοσίου ενώπιον δικαστηρίων στις περιπτώσεις που προβλέπονται στις εν λόγω διατάξεις – του τόπου στον οποίο βρίσκεται η υπηρεσία του νομικού συμβουλίου του κράτους (Ufficio dell'Avvocatura dello Stato), και στον οποίο εδρεύει το δικαστήριο που θα ήταν αρμόδιο σύμφωνα με τους κανόνες της τακτικής δικαιοδοσίας. Σε περίπτωση προσφυγής που ασκείται κατά του διοικητικού φορέα, ο τόπος αυτός προσδιορίζεται με βάση το δικαστήριο του τόπου στον οποίο προέκυψε ή πρέπει να εκπληρωθεί η υποχρέωση ή στον οποίο βρίσκονται τα κινητά ή ακίνητα περιουσιακά στοιχεία που αποτελούν το αντικείμενο της αίτησης.

Δικαιοδοσία σε υποθέσεις αναγκαστικής εκτέλεσης (Foro dell'Esecuzione Forzata)

Όσον αφορά την αναγκαστική εκτέλεση επί κινητών και ακίνητων περιουσιακών στοιχείων, αρμόδιο είναι το δικαστήριο του τόπου στον οποίο βρίσκονται τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία. Για την αναγκαστική εκτέλεση επί μηχανοκίνητων οχημάτων και ρυμουλκούμενων, αρμόδιο είναι το δικαστήριο του τόπου διαμονής, κατοικίας, προσωρινής διαμονής ή έδρας του οφειλέτη. Για την αναγκαστική εκτέλεση στο πλαίσιο της οποίας επιτάσσεται τέλεση ή μη τέλεση συγκεκριμένης πράξης, αρμόδιο είναι το δικαστήριο του τόπου στον οποίο πρέπει να εκπληρωθεί η εν λόγω υποχρέωση.

Δωσιδικία καταναλωτικών διαφορών (Foro del Consumatore)

Για καταναλωτικές διαφορές, αρμόδιο είναι το δικαστήριο του τόπου διαμονής ή πραγματικής κατοικίας του καταναλωτή. Η δικαιοδοσία του δικαστηρίου αυτού είναι αποκλειστική και υποχρεωτική, εκτός εάν οι διάδικοι είχαν επιλέξει άλλο δικαστήριο κατόπιν διαπραγμάτευσης. Η δικονομική συμπεριφορά του καταναλωτή, εκ των πραγμάτων μετά την κίνηση της ένδικης διαδικασίας, δεν μπορεί να θεωρηθεί ισοδύναμη προς διαπραγμάτευση τέτοιου είδους και δεν μπορεί να δικαιολογήσει παρέκκλιση από τον κανόνα της δωσιδικίας της κατοικίας του καταναλωτή.

2.2.2.1 Πότε μπορεί να επιλέξω ανάμεσα στο δικαστήριο του τόπου κατοικίας του εναγομένου (το δικαστήριο του βασικού κανόνα) και κάποιο άλλο δικαστήριο;

Σε ορισμένες περιπτώσεις, μια διαφορά μπορεί να εισαχθεί σε πολλά διαφορετικά δικαστήρια, τα οποία καλούνται δικαστήρια εναλλακτικής δωσιδικίας. Αυτό ισχύει ιδίως σε διαφορές που αφορούν ενοχικά δικαιώματα που στρέφονται κατά ορισμένων προσώπων: σ' αυτή την περίπτωση, εκτός από το δικαστήριο του τόπου κατοικίας του εναγομένου, αρμόδιο είναι και το δικαστήριο του τόπου στον οποίο προέκυψε ή πρέπει να εκπληρωθεί η υποχρέωση.

2.2.2.2 Σε ποιες περιπτώσεις υποχρεούμαι να επιλέξω δικαστήριο άλλο από αυτό της κατοικίας του εναγομένου (το δικαστήριο του βασικού κανόνα);

Το δικαστήριο του τόπου κατοικίας του εναγομένου δεν είναι αρμόδιο σε περίπτωση που η ιταλική νομοθεσία προβλέπει την αποκλειστική αρμοδιότητα άλλου δικαστηρίου. Για το ζήτημα αυτό, ανατρέξτε στο κεφάλαιο 2.2.2 («Εξαιρέσεις στον βασικό κανόνα»).

2.2.2.3 Μπορούν οι διάδικοι να αναθέσουν αρμοδιότητα σε δικαστήριο που άλλως δεν θα είχε αρμοδιότητα;

Εξαιρουμένων των περιπτώσεων υποχρεωτικής δικαιοδοσίας (δηλαδή σε περιπτώσεις στις οποίες αποκλείεται η παρέκταση της αρμοδιότητας) τα μέρη μπορούν να συμφωνήσουν από κοινού να αναθέσουν αρμοδιότητα σε άλλο δικαστήριο (άρθρο 20 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας).

3 Όταν έχουν αρμοδιότητα τα ειδικά δικαστήρια, πώς μπορώ να βρω σε ποιο πρέπει να απευθυνθώ;

Όταν έχει αρμοδιότητα ειδικό δικαστήριο, εφαρμόζονται τα κριτήρια προσδιορισμού της αρμοδιότητας που προβλέπονται στους αντίστοιχους ειδικούς νόμους.

Διοικητικά δικαστήρια. Αρμόδιο για την εκδίκαση διαφορών που αφορούν μέτρα, πράξεις, συμβάσεις ή τη συμπεριφορά φορέων της δημόσιας διοίκησης, είναι σε κάθε περίπτωση το περιφερειακό διοικητικό δικαστήριο που βρίσκεται στην εδαφική περιφέρεια της έδρας των εν λόγω φορέων. Το περιφερειακό διοικητικό δικαστήριο είναι σε κάθε περίπτωση αρμόδιο για την εκδίκαση διαφορών που αφορούν μέτρα, πράξεις, συμβάσεις ή τη συμπεριφορά των φορέων της δημόσιας διοίκησης, οι άμεσες συνέπειες των οποίων περιορίζονται στο έδαφος της περιφέρειας της έδρας του εν λόγω δικαστηρίου. Για διαφορές που αφορούν δημοσίου υπαλλήλους, αρμόδιο είναι το δικαστήριο της εδαφικής περιφέρειας στην οποία βρίσκεται ο τόπος εργασίας. Σε άλλες περιπτώσεις –για διαφορές που αφορούν πράξεις κρατικών οργάνων– αρμόδιο είναι υποχρεωτικά το περιφερειακό διοικητικό δικαστήριο του Lazio με έδρα τη Ρώμη και, για διαφορές που αφορούν πράξεις υπερπεριφερειακών νομικών προσώπων του δημοσίου, αρμόδιο είναι το περιφερειακό διοικητικό δικαστήριο της περιφέρειας στην οποία εδρεύει το οικείο νομικό πρόσωπο.

Φορολογικά δικαστήρια. Τα επαρχιακά φορολογικά δικαστήρια είναι αρμόδια για την εκδίκαση όλων των προσφυγών που ασκούνται κατά των φορολογικών αρχών και των υπαλλήλων που είναι αρμόδιοι για την είσπραξη των φόρων και που εδρεύουν στην περιφέρειά τους. Εάν ασκηθεί προσφυγή κατά οποιουδήποτε τμήματος της Υπηρεσίας Δημοσίων Εσόδων (Agenzia delle Entrate), στη δικαιοδοσία της οποίας υπάγεται το σύνολο ή τμήμα της χώρας, αρμόδιο είναι το επαρχιακό φορολογικό δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου εδρεύει η υπηρεσία η οποία είναι επιφορτισμένη με τις λειτουργίες που αφορούν την επίδικη σχέση.

Σχετικοί σύνδεσμοι

► **Ιταλικό Σύνταγμα (EN)**

https://www.senato.it/sites/default/files/media-documents/COST_INGLESE.pdf

► *Ιταλικοί νόμοι και κώδικες* (IT)

<https://www.normattiva.it/?language=en>

► Ιταλικός Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας (IT)

<http://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2015/01/02/codice-di-procedura-civile>

► Κώδικας Διοικητικής Δικονομίας (EN)

https://www.giustizia-amministrativa.it/documents/20142/93385/The_Code_of_administrative_trial.pdf/2809140d-bb4c-020d-6450-46b8ee58e88e

► Κώδικας Διοικητικής Δικονομίας (FR)

https://www.giustizia-amministrativa.it/documents/20142/93385/Code_de_justice_administrative.pdf/cc543dcb-7de9-600f-8db5-7f5f707dd968

► Κώδικας Διοικητικής Δικονομίας (DE)

https://www.giustizia-amministrativa.it/documents/20142/93385/VwPO_Sept_2021.pdf/be35d8f4-9476-11c6-a346-5ef2840c41d9?t=1634201175573

► Το δικαστικό σύστημα της Ιταλίας (EN)

https://www.csm.it/web/csm-international-corner/consiglio-superiore-della-magistratura/sistema-giudiziario-italiano?show=true&title=&show_breadcrumb=

► Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας (IT)

<http://def.finanze.it/DocTribFrontend/getAttoNormativoDetail.do?id=%7bECD81E71-D37B-4722-AA36-116B5BCB2232%7d>

► Υπουργείο Δικαιοσύνης (IT)

<https://www.giustizia.it/giustizia>

Τελευταία επικαιροποίηση: 06/12/2023

Την έκδοση αυτής της σελίδας στην εθνική γλώσσα διαχειρίζεται ο αντίστοιχος αρμόδιος επαφής του ΕΔΔ. Οι μεταφράσεις έχουν γίνει από την αρμόδια υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι τυχόν αλλαγές που επιφέρει η αρμόδια εθνική αρχή στο πρωτότυπο ενδέχεται να μην έχουν περιληφθεί ακόμα στις μεταφράσεις. Η Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο δεν αναλαμβάνουν καμία απολύτως ευθύνη όσον αφορά πληροφορίες ή δεδομένα που περιέχονται ή αναφέρονται στο παρόν έγγραφο. Βλ. την ανακοίνωση νομικού περιεχομένου για τους κανόνες πνευματικής ιδιοκτησίας που ισχύουν στο κράτος μέλος που είναι αρμόδιο για την παρούσα σελίδα.